Stockholm, 24 september 2025

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L6@regeringskansliet.se (kopia)

Remiss av betänkandet Stärkt insyn i politiska processer (SOU 2025:52) (Dnr Ju2025/01117)

Transparency International Sverige (TI Sverige) har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på betänkandet Stärkt insyn i politiska processer (SOU 2025:52).

I samband med att regeringen presenterade den första nationella handlingsplanen mot korruption i december 2020 så lade vi ett antal kompletterande förslag till åtgärder. Ett av dessa förslag var att utvärdera tillämpningen av lagen (2018:90) om insyn i finansiering av partier. När sedan den s.k. partifinansieringsskandalen ägde rum under valåret 2022 fick TI Sverige gehör från flera olika håll om att det fanns ett behov av en översyn och utredningen tillsattes. Vi välkomnar i stora delar de förslag som läggs i betänkandet. Vi föreslår dock ett antal förtydliganden och kompletteringar enligt nedan.

Vissa ändringar i insynslagen

Beloppsgränsen för förbudet mot anonyma bidrag ska tas bort

Vi välkomnar att det nu blir tydligt att anonyma bidrag förbjuds fullt ut. Det är också i linje med Grecos rekommendation att Sverige borde införa ett generellt förbud mot bidrag från givare vars identitet inte är känd för partiet eller kandidaten. Greco har framhållit att förbudet annars kunde kringgås, d.v.s. precis det som 5 av 8 riksdagspartier var beredda att göra 2022.

Det blir dock otydligt att man samtidigt säger att det ska finnas kvar en möjlighet till en förenklad hantering av små bidrag (under 0,005 prisbasbelopp). Kommittén föreslår även att beloppsgränsen för redovisning av bidragsgivarens identitet (0,5 prisbasbelopp) ska kvarstå. Vi anser att detta är problematiskt eftersom det sänder ut en signal att mottagande parti eller kandidat inte heller behöver ha dessa uppgifter tillgängliga, vilket ju inte är fallet. Vi föreslår därför att möjligheten till förenklad hantering tas bort.

Bidrag som förmedlas av särskild insamlingsorganisation eller annan ska endast få tas emot om partiet får uppgift om ursprungliga givare

Vi stödjer förslaget att bidrag som förmedlas av annan utan att uppgift lämnas om ursprungliga givares identitet, ska anses vara anonyma och otillåtna att ta emot. Det blir därmed tydligt att bidrag inte får tas emot från organ som har samlat in pengar utan att uppgift samtidigt lämnas om de personer som har lämnat bidrag till organet.

Redovisningsskyldigas ansvar att förhindra kringgåenden ska förtydligas

Vi välkomnar förslaget att redovisningsskyldiga ska ha ett ansvar att agera om det finns omständigheter som ger anledning att misstänka att ett bidrag har förmedlats av annan än givaren och partiet eller kandidaten inte har fått tillräckliga uppgifter om givaren.

Det blir återigen otydligt om man behåller den förenklade hanteringen av små bidrag, d.v.s. om det finns anledning att misstänka att en givare har gett så många bidrag, under beloppsgränsen för förenklad hantering av små bidrag eller inom ramen för en insamling eller på annat sätt, att summan överstiger gränsen för redovisning av givarens identitet. Återigen kunskapen om identiteten ska oavsett vad finnas hos den insamlande organisationen. Jmf. vårt tidigare förslag och slutsatsen, när man ligger till frågan om ”många små bidrag”, är att det tydligaste är att helt enkelt avskaffa möjligheten till förenklad hantering.

Redovisningsskyldigheten ska utökas till att omfatta kostnader, tillgångar och skulder

Att redovisning enligt insynslagen idag gäller endast intäkter är något som vi länge, i likhet med Greco, pekat på som en allvarlig brist. Vi välkomnar därför förslaget att utvidga partiernas och kandidaternas redovisningsskyldighet till att omfatta utgifter, tillgångar och skulder.

Kravet på revisors granskning av redovisning ska utökas på visst sätt

Vi stödjer kommitténs förslag att alla föreningar som är redovisningsskyldiga enligt insynslagen ska vara skyldiga att låta en revisor eller en särskild granskare granska intäktsredovisningen och lämna ett yttrande över granskningen. De som inte är skyldiga, enligt lag eller sina stadgar, att utse en revisor ska utse en särskild granskare som ska utföra granskningen.

En helt annan fråga, som borde hanteras i ett annat sammanhang, är att krav på att ha en auktoriserad revisor i en ideell förening bör ses över och i större utsträckning likställas med de omsättningskrav som finns för aktiebolag.

Tillsynen ska vara något mer aktiv och omfatta nya skyldigheter

Vi hade önskat att man i betänkandet var något mer tydlig kring behovet av att Kammarkollegiets tillsyn ska vara mer aktiv. Visserligen går det att specificera att omfattningen av tillsynen ska vara på en viss nivå genom medelstilldelning och regleringsbrev, men det är inte särskilt sannolikt att det blir en reell ökning över tid. För att uppnå en mer aktiv tillsyn föreslås att följande tillägg görs

> 12 § Kammarkollegiet utövar tillsyn över att denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen följs. *Kammarkollegiet ska redogöra för hur tillsynen har genomförts i en årlig tillsynsrapport.*

Ett förbud mot utländska bidrag

Vi välkomnar förslaget om förbud mot utländska bidrag, och det är viktigt att det enbart införs för partier, sidoorganisationer, ledamöter, ersättare för ledamöter och valkandidater. Vi saknar samtidigt förslag till begränsning av storlek på bidragsbelopp, oavsett ursprung. Vi föreslår att regeringen tar med den frågan i det fortsatta lagstiftningsarbetet där pågående behandling av förslag i Storbritannien kan vara en utgångspunkt för en reglering.

Insyn i kontakter mellan politiska beslutsfattare och aktörer som vill påverka beslut

Det konstateras i betänkandet att korruptionen i Sverige är låg men rapporteras öka och Sverige har under det senaste decenniet tappat i internationella jämförelser. Företrädesvis sker korruption i Sverige diskret och inom ramen för vänskapliga kontakter. Ett allvarligt problem är att kriminella nätverk utnyttjar kontakter med tjänstemän och förtroendevalda. Man konstaterar också att regeringen framhåller transparens som viktigt för att motverka intressekonflikter, och tillsättandet av kommitté som en bland flera vidtagna åtgärder, i sin handlingsplan mot korruption och otillbörlig påverkan.

Vi instämmer i den beskrivningen och konstaterar att Sverige sjönk till en ny lägsta nivå i Transparency Internationals korruptionsindex tidigare i år.

En viktig del i arbetet mot korruption med olika förebyggande åtgärder mot maktmissbruk och s.k. vänskapskorruption är just transparens. Transparens ger trovärdighet i olika processer och sammanhang och skapar tillit. Som konstateras i utredningen så har redan en majoritet av länderna i Europa, och som som är medlemmar i OECD, någon form av lagstiftning för transparens i lobbning liksom i USA, Australien och Kanada. Utgångspunkten i vår dialog med utredningen har varit att Sverige borde utveckla ett transparensregister med erfarenheterna från Finland som en utgångspunkt.

Vi välkomnar därför förslaget att det ska införas en lag med syfte att trygga allmänhetens insyn i organiserade intressenters kommunikation med politiska beslutsfattare med avsikt att påverka politiska beslut; lagen om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut. Vi ser dock detta som ett första steg, något som också nämns i betänkandet, och en mer ambitiös lösning borde egentligen ha föreslagits. Vi föreslår därför att en översyn av lagen bör ske tre år efter från lagens ikraftträdande.

Det finns idag goda exempel där besökssystem integreras med registrering av uppgiftsskyldiga aktörer vilket kan användas för automatiserad registrering av olika besök och möten, detta oaktat om besöket är föranmält eller ej. Vi föreslår att det utreds vilka system, främst i Riksdagen och Regeringskansliet, som skulle kunna användas för att underlätta rapporteringen från en uppgiftsskyldig aktör. Genom en sådan integrering så blir besöket också automatiskt loggat och den uppgiftsskyldiga aktören uppmanad om att komplettera informationen.

Förslaget att en uppgiftsskyldig aktör ska anmäla sig för registrering senast 30 dagar efter att den började bedriva påverkanskommunikation är rimlig. Däremot anser vi att den uppgiftsskyldige löpande ska, och senast 30 dagar efter genomförd aktivitet, lämna en redovisning om bedriven påverkanskommunikation. Man kan dock överväga att ha en längre rapporteringsperiod för de uppgiftsskyldiga som inte bedriver löpande påverkans-kommunikation. En enkel utgångspunkt skulle kunna vara att man kan välja månads- eller kvartalsvis rapportering beroende på omfattningen. I undantagsfall skulle även en årlig rapportering vara aktuell för att minska den administrativa bördan på mindre aktörer.

Grundläggande fri- och rättigheter och Grecos rekommendationer

Vi instämmer i utredningens bedömning att förslagen är förenliga med de grundläggande fri- och rättigheter som regleras i regeringsformen. Den registrerings- och redovisnings-skyldighet som föreslås i förhållande till påverkanskommunikation bör regleras i lag.

En lagstiftning som har nära koppling till dessa frågor är s.k. övergångsrestriktioner, d.v.s. restriktioner vid övergång från offentlig till annan verksamhet. Där väntar vi fortfarande på en lagrådsremiss och proposition från regeringen.

Det bör i sammanhanget noteras att betänkandet lades och remissbehandlades under hösten 2023. Vi anser att det är av vikt att den lagstiftningen genomförs senast i samband med att en ny lagstiftning om påverkanskommunikation genomförs.

Ulrik Åshuvud
Generalsekreterare